

Мордань Євгенія Юрївна,

аспірант ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України»

Тел.. 0997639091

МІЖНАРОДНІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогоднішній день, надзвичайно актуальним є питання правового регулювання ринку банківських послуг. Зростання ролі правового забезпечення банківської діяльності пояснюється надзвичайно важливою роллю банківських установ у економічному та фінансовому розвитку країни.

Динамічність та реактивність банківської системи провокує виникнення різноманітного роду ризиків, що в свою чергу зумовлює необхідність здійснення постійного та адекватного державного регулювання на базі встановлених норм банківського права. Створення належної законодавчої бази, яка відповідала б вимогам сучасного ринку фінансових послуг є першочерговим завданням органів державної влади у побудові стабільної та ефективно функціонуючої банківської системи України.

Фіксація в законодавстві будь-якого рішення стосовно банківської сфери сприяє недопущенню суперечностей в процесі правозастосовчої діяльності.

Погоджуючись з думкою Д. В. Давиденка, який пов'язує стійкість і можливість поступального розвитку вітчизняної банківської системи зі створенням ефективної моделі її державно-правового регулювання, що, в свою чергу, вимагає формування адекватної нормативно-правової бази [2].

Зважаючи на практичну значущість діяльності банківських установ в країнах з ринковою економікою формування дієвої законодавчої бази є важливою передумовою соціально-економічного розвитку країни.

Ващенко Ю. В. до основних джерел банківського права України відносить Конституцію України, рішення Конституційного Суду України, міжнародні договори України, закони України, підзаконні нормативно-правові акти, локальні нормативно-правові акти та міжнародно-правові звичаї. Автор констатує той факт, що нормативно-правові акти вищої юридичної сили – закони України поділяються на загальні та спеціальні. До загальних законів, які є джерелами банківського права, слід віднести, зокрема, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Закон України “Про господарські товариства”, Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” та ін. Спеціальними законами, які регламентують відносини, що виникають безпосередньо в

сфері банківської діяльності, тобто банківські відносини, зокрема є Закон України “Про Національний банк України”, Закон України “Про банки і банківську діяльність”, Закон України “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні”, Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання та валютного контролю” та інші [1].

У системі банківського законодавства особлива роль відводиться підзаконним нормативно-правовим актам до яких слід віднести: постанови Верховної Ради України, укази Президента України, декрети та постанови Кабінету Міністрів України, постанови, положення та інструкції Правління Національного банку України.

Важливу роль у регулюванні банківських відносин відіграють локальні акти банків та небанківських фінансових установ, які здійснюють на професійній основі відповідні банківські операції. До таких актів належать, зокрема, статuti фінансових установ, положення про кредитування, положення про розрахунково-касове обслуговування, положення про депозитні (вкладні) рахунки та інші [1].

Невід’ємною складовою банківського законодавства є міжнародно-правові звичаї до яких слід віднести: Міжнародні правила по інкасо №522 від 01.01.1996, Уніфіковані правила по інкасо №322 від 01.01.79, Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів (УСР-600) від 01.01.2007 р., Уніфіковані правила для міжбанківського рамбарсування по документарних акредитивах №525 від 01.01.1995, Уніфіковані правила міжнародної торгівельної палати для гарантій за першою вимогою №458 від 01.01.1992, Уніфіковані правила по договірних гарантіях №325 від 01.01.1978 та інші.

Слід зазначити, що проголошений курс євроінтеграційної спрямованості вимагає удосконалення та адаптації системи національного банківського законодавства до вимог Європейського Союзу. Особлива роль відводиться міжнародним рекомендаціям Базельського комітету з банківського нагляду, які направлені на уніфікацію та стандартизацію банківського законодавства європейських країн для безперешкодного ведення діяльності міжнародно-активних банків, до них слід віднести Міжнародну конвергенцію щодо вимірювання та вимог до капіталу (Базель 1), Міжнародну конвергенцію щодо вимірювання та вимог до капіталу: переглянуті підходи (Базель II), Міжнародний стандарт капіталу і ліквідності (Базель III), Транскордонний банківський нагляд, Основні принципи ефективного банківського нагляду, Проведення самооцінки органами нагляду: практичний підхід та інші.

Досить важлива роль у банківському регулюванні відводиться НБУ, тому для виконання покладених на нього функцій та досягнення поставлених цілей діюча правова інфраструктура повинна наділити центральний банк відповідними правами та повноваженнями.

Розглядаючи банківське регулювання в Україні через призму діючих нормативно-правових актів доцільно виділити такі їх види:

- акти, що регулюють порядок доступу на ринок банківських послуг, включаючи обов'язковий процес реєстрації та ліцензування;
- акти, що регламентують роботу банківських установ, включаючи економічні нормативи, порядок ведення документації та подання фінансової звітності.
- акти, що встановлюють відповідальність за недотримання вимог чинного законодавства.

Сукупність зазначених видів нормативно-правових актів являє собою правову інфраструктуру банківської галузі, яка забезпечує повний цикл здійснення ефективного банківського регулювання.

На думку вітчизняних науковців правові акти за своїми цілями поділяють на акти так званого пруденційного, або інакше, «розумного», регулювання та акти економічного регулювання. До пруденційного регулювання належать правові акти, метою яких є мінімізація можливих ризиків банків та забезпечення стійкості та здоров'я як окремої банківської установи, так і системи в цілому. Сюди можна віднести межі кредитування, рівні мінімального капіталу, ступінь ліквідності тощо.

До економічного регулювання відносять регулювання, спрямоване на досягнення економічних цілей — це передусім цільове кредитування, норми обов'язкових резервів тощо. Розрізняють три основні види економічних методів регулювання — податкові, нормативні (встановлення кількісних нормативів або розмірів обмежень чи пільг) та коригуючі (застосовуються для впливу в конкретній ситуації) [3].

Враховуючи вище викладене, можна сказати, що від рівня досконалості, повноти та своєчасності корегування законодавчих актів залежать як ефективність та дієвість механізму державного регулювання банківського бізнесу так і економічні результати діяльності країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Ващенко Ю. В., Банківське право [Текст] : навч. посібник / Ю. В. Ващенко. – К. : центр навчальної літератури, 2006. – 344 с.
2. Давиденко Д.В., Экономические нормативы как метод банковского регулирования (финансово-правовой аспект) [Текст] : /Под ред. Е.В. Покачаловой. – Саратов : ИЦ«Наука», 2008. С. 9.
3. Селіванова А. О., Банківське право України [Текст] : навч. посібник / Жуков А. М., Іоффе А. Ю., Кротюк В. Л., Пасічник В. В., Селіванов А. О. та ін. / За заг. ред. А. О. Селіванова. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 384 с.